

NATIONALNYCKELN

TILL SVERIGES FLORA OCH FAUNA

Kräftdjur: Krill–tiofotade kräftdjur

Crustacea: Euphausiacea–Decapoda

Denna volym omfattar samtliga svenska arter

Kräftdjur: Krill–tiofotade kräftdjur

Crustacea: Euphausiacea–Decapoda

TEXT

Matz Berggren

Bidrag har även lämnats av
Lennart Edsman

BILD

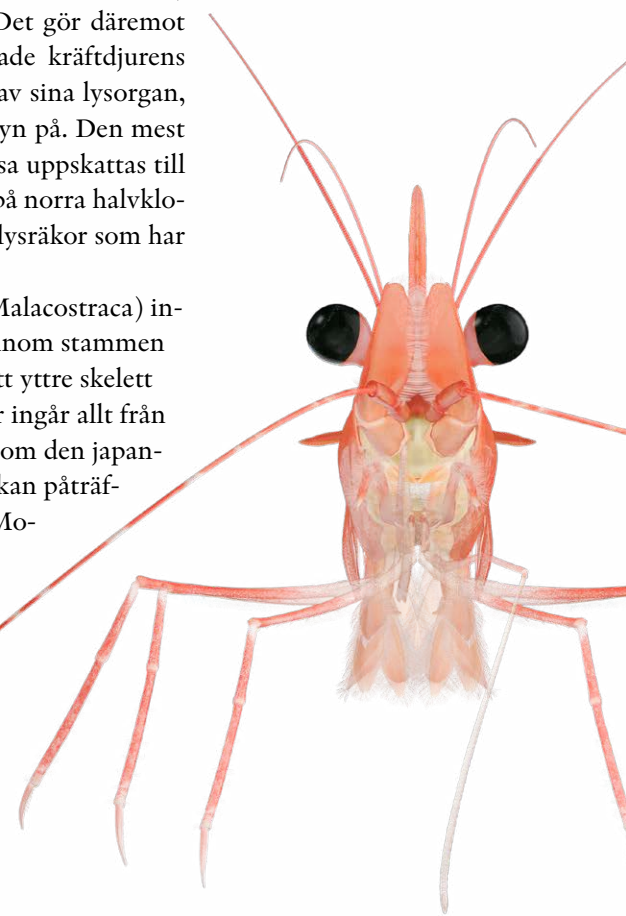
Matz Berggren
Linda Nyman
Fredrik Pleijel

Inledning

Räka, krabba, hummer och kräfta – dessa djur är nog mest kända som ”skaldjur” på tallriken. Kräftdjursfisket är i Sverige nästan uteslutande inriktat på sex arter av tiofotade kräftdjur: nordhavsräka, krabbtaska, europeisk hummer, havskräfta, flodkräfta och signalkräfta. Men inom Sveriges gränser finns många fler arter av framför allt räkor och krabbor. Några av dem kan man få syn på vid havsstranden på Västkusten, t.ex. strandkrabba eller hästräka. Till de tiofotade kräftdjuren hör också eremitkräftor, som lever med bakkroppen i ett snäckskal, och mindre välkända grupper, såsom trollhumrar, spöckkräftor och mudderkräftor. Några arter som ser ut som krabbor är närmare släkt med eremitkräftorna än med de ”riktiga” krabborna.

Det finns också andra arter inom klassen storkräftor som ser ut som räkor men inte hör till de egentliga räkorna inom ordningen tiofotade kräftdjur. De flesta av dessa (t.ex. pungräkor och märlkräftor) omfattas inte av denna volym av Nationalnyckeln. Det gör däremot lysräkorna inom ordningen krill, som är de tiofotade kräftdjurens närmaste släktingar. Lysräkorna, som kännetecknas av sina lysorgan, lever ute i den fria vattenmassan och är svåra att få syn på. Den mest kända lysräkan är antarktisk krill, vars totala biomassa uppskattas till flera hundra miljoner ton. Antarktisk krill finns inte på norra halvklotet, men det finns faktiskt en handfull andra arter av lysräkor som har påträffats i svenska vatten.

Krill, tiofotade kräftdjur och övriga storkräftor (Malacostraca) ingår i den stora understammen kräftdjur (Crustacea) inom stammen leddjur (Arthropoda). Liksom andra leddjur har de ett yttre skelett som måste bytas när djuret växer. I gruppen kräftdjur ingår allt från mikroskopiska djur som hoppkräftor till stora jättar som den japanska spindelkrabban med upp till 4 m i benspann. De kan påträffas från de högsta bergen ner till de djupaste haven. Moderna analyser visar att också insekterna bör placeras inom Crustacea, men i Nationalnyckeln hanteras dessa som en egen grupp. Alla de svenska arter av storkräftor som omfattas av denna volym är fullt synliga med blotta ögat och de allra flesta lever enbart i havet.

ÖVERORDNING Eucarida

UNDERSTAM	Crustacea
KLASS	Malacostraca
UNDERKLASS	Eumalacostraca
ÖVERORDNING	
ORDNING	
FAMILJ	
SLÄKTE	

Eucarida är en av tre överordningar inom underklassen Eumalacostraca, vilken i sin tur är en av tre underklasser inom klassen Malacostraca (storkräftor). Den högre systematiken bland kräftdjuren är dock osäker. Eucarida omfattar ordningarna krill (Euphausiacea) och tiofotade kräftdjur (Decapoda). Båda dessa har representanter i svenska vatten.

Arterna inom Eucarida har skaftade ögon och skiljer sig från övriga Eumalacostraca främst genom att de har en ryggsköld som längs ryggsidan är sammanväxt med samtliga mellankroppssegment. Hos den andra stora

överordningen, Peracarida, saknas ryggsköld, eller så är den bara sammanväxt med några av mellankroppens främre segment. Dessutom finns hos Peracarida en yngelkammare (ett marsupium) på mellankroppens undersida.

Den tredje överordningen inom Eumalacostraca, Syncarida, är troligen inte monofyletisk (Bernot m.fl. 2023). Den omfattar två grupper av små, långsträckta arter som helt saknar ryggsköld. Det finns inga representanter för Syncarida i Sverige.

Indelningen av storkräftorna i undergrupper är osäker, men de två ordningar som presenteras i denna volym av Nationalnyckeln, Euphausiacea (krill) och Decapoda (tiofotade kräftdjur), anses vara systergrupper.

ORDNING Euphausiacea – krill

UNDERSTAM	Crustacea
KLASS	Malacostraca
UNDERKLASS	Eumalacostraca
ÖVERORDNING	Eucarida
ORDNING	
FAMILJ	
SLÄKTE	

Euphausiacea är en av två ordningar inom överordningen Eucarida. Den omfattar de två familjerna Bentheuphausiidae och Euphausiidae. I familjen Bentheuphausiidae finns bara en enda, djuplevande art, *Bentheuphausia amblyops* (finns inte i svenska vatten). Familjen Euphausiidae, som på svenska benämns lysräkor, har flera representanter i svenska vatten.

Hos arterna inom ordningen Euphausiacea, som på svenska benämns krill, är alla mellankroppsben tvådelade, dvs. de har både yttergren och innergren och

används främst för att fånga in föda och putsa kroppen. De två bakersta benparen kan vara reducerade.

Krill skiljer sig från tiofotade kräftdjur (ordning Decapoda) genom att benen på alla mellankroppens åtta segment har likartad byggnad och att gälarna är fria och tydligt synliga nedanför ryggsköldens kant. Hos tiofotade kräftdjur döljs gälarna helt av ryggskölden och mellankroppens tre främsta benpar är ombildade till käkfötter (maxillipeder), dvs. de fungerar som mundelar.

FAMILJ Euphausiidae – lysräkor

UNDERSTAM	Crustacea
KLASS	Malacostraca
UNDERKLASS	Eumalacostraca
ÖVERORDNING	Eucarida
ORDNING	Euphausiacea
FAMILJ	
SLÄKTE	

Euphausiidae (lysräkor) är en av två familjer inom ordningen Euphausiacea (krill). Den omfattar tio släkten, av vilka tre är representerade med totalt fem arter i svenska vatten. Familjens svenska namn, lysräkor, syftar på att arterna har ljusalstrande organ (fotoforer) på kroppen. Detta gäller för nästan alla arter i familjen Euphausiidae men inte för den enda arten i den andra

krillfamiljen, Bentheuphausiidae. Alla svenska arter av krill är alltså lysräkor.

LITTERATUR Baker m.fl. (1990), Costanzo & Guglielmo (1976), Einarsson (1945), Guglielmo m.fl. (2015), Mauchline (1984), Sedova & Losenkova (2013), Spiridonov & Casanova (2010), Vereshchaka m.fl. (2019).

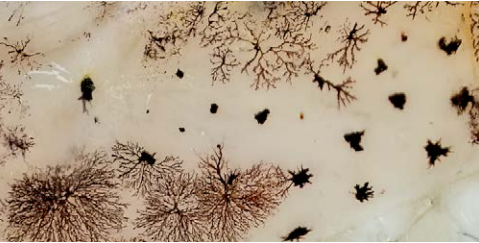
Blåval *Balaenoptera musculus*, som är världens största djur, livnär sig av mycket små djur. Här öppnar en blåval sitt stora gap för att ta in ett antal ton vatten med kanske uppemot hundra kilo antarktisk krill *Euphausia superba*. Krillen fångas upp av barderna när vattnet silas mellan dessa på vägen ut. Under ett dygn kan en blåval få i sig flera ton krill.

FOTO: RICHARD HERRMANN / MINDEN PICTURES

Långnosig spindelkrabba *Macropodia rostrata* är en långsam, spenslig krabba som ofta har påväxt av hydrozoer, mossdjur och svampdjur vilket gör den svår att upptäcka för fiender.
FOTO: RUDOLF SVENSEN

Nedan: Kroppsyntans färg kan förändras genom att pigmentkorn i kromatoforer sprids ut trädlikt eller dras ihop till små fläckar.
FOTO: MATZ BERGGREN

Färger och mönster
Många tiofotade kräftdjur har färger och mönster som gör dem svåra för predatorer att upptäcka. Sådana mönster kan vara resultatet av en mer eller mindre specifik anpassning till ett visst habitat. Vilka färger som ger ett effektivt skydd är inte alltid uppenbart för våra ögon. Djur som lever på ca 200–1 000 meters djup är t.ex. ofta röda, som röd glasträka *Pasiphaea tarda*. Eftersom det röda ljuset filtreras bort tidigt i vattnet ser rött ut som svart på större djup, vilket innebär att rött fungerar lika bra som en mörkare färg som skyddsfärg.
Arter med kamouflagemönster, dvs. färgmönster som liknar bakgrundens, är t.ex. bredpannad simkrabba *Polybius navigator*. Andra arter skapar sig ett kamouflage genom att plocka upp och fästa bitar av bottenmaterialet på kroppen och benen, t.ex. maskeringskrabba *Hyas coarctatus* och spindelkrabbor, familj Inachidae (se bild av långnosig spindelkrabba).
Det finns också arter som mycket specifikt härmar en del av sin närmaste omgivning, t.ex. ett värddjur.

En hästräka *Crangon crangon* är nästan omöjlig att upptäcka på en sandig botten. Här ser man nästan bara ögonen, något till höger om bildens mitt.
FOTO: RUDOLF SVENSEN

Räkan *Hamodactylus boschmai* är väl kamouflerad på en röd hornkorall.
FOTO: IAN SHAW

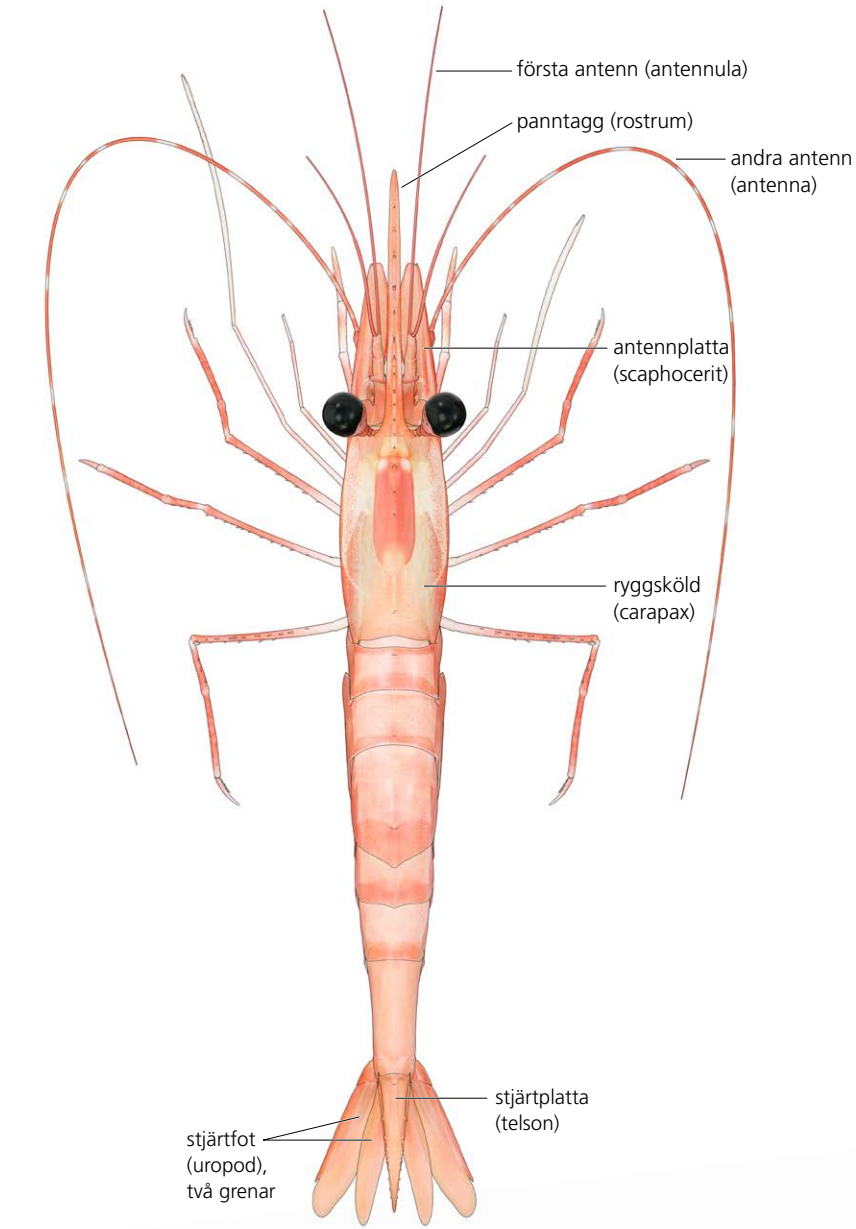
Den tropiska räkan *Ancylotaxis brevicarpalis* lever på havsanemonen *Stichodactyla mertensii*. Det störande mönstret gör det svårt för ett rovdjur att känna igen räkan som ett byte.
FOTO: MATZ BERGGREN

Nedan: Putsarräkan *Stenopus hispidus* har iögonfallande färger och känns genast igen av många tropiska korallrevsfiskar. Här är det en muräna (*Gymnothorax javanicus*) som har sökt upp en putsarräka för behandling. Muränan håller sig stilla medan putsarräkan letar efter små parasiter som den äter upp. Både räkan och muränan har nytta av detta.
FOTO: DAVID FLEETHAM/ALAMY STOCK PHOTO

Den lilla tropiska räkan *Hamodactylus boschmai* lever på en röd hornkorall med vita polyper. Räkan härmar sitt värddjur genom att den är klarröd och har vita ögon, vilket gör att den ser ut som en del av korallen (se bild).
Kamouflage kan hos vissa arter anpassas över tid. Strandkrabba *Carcinus maenas* har som liten ofta ryggskölden uppdelad i större ljusa och mörka partier, men dessa försvinner när krabban blir större och hela djuret antar en brunaktig till grön färgton. Det gör att den går från att imitera detaljerna i en stenig botten till att smälta in bland bruna alger som blåstång *Fucus vesiculosus* och sågtång *F. serratus*.
Vissa arter kan också mer direkt anpassa sin färg till den botten som de befinner sig på, t.ex. hästräka *Crangon crangon* (se bild).
Att undkomma en predator kan även åstadkommas genom störande och transparenta mönster, t.ex. sådana som gör att djurets konturer bryts upp i till synes olika delar. Här handlar det om att försvåra för predatorn att identifiera den bilaterala symmetri som normalt utmärker ett potentiellt byte ("prey image"). Exempel på denna strategi är den tropiska räkan *Ancylotaxis brevicarpalis* (se bild).

Färger och mönster kan också vara tydliga som signalfärger. De kan t.ex. tala om att ett djur är giftigt. I Sydostasien och norra Australien finns kraftigt färgade krabbor som är giftiga att äta (innehåller gift påminnande om de gifter som finns i blåsfiskar) och tillhör familjen Xanthidae.
En annan signal som vissa tiofotade kräftdjur använder sig av är att, ofta med tydligt vita antenner, signalera att de kan putsa och rengöra fiskar från parasiter. Ett exempel på det är putsarräkan *Stenopus hispidus* som har stor utbredning på korallrev i tropiska hav (se bild).
Samliv med andra arter
Bland tiofotade kräftdjur finns flera arter som är mer eller mindre beroende av andra organismer. I tropikerna, framför allt i korallrevsmiljöer, finner man många arter av krabbor, eremitkräftor, porslinskrabbor och räkor som lever på eller inuti andra ryggradslösa djur, t.ex. havsanemoner, musslor, sjöpungar och svampdjur, sannolikt för att få skydd mot predatorer.
Porslinskrabban *Neopetrolisthes maculatus* lever, liksom räkan *Ancylotaxis brevicarpalis*, nästan alltid på

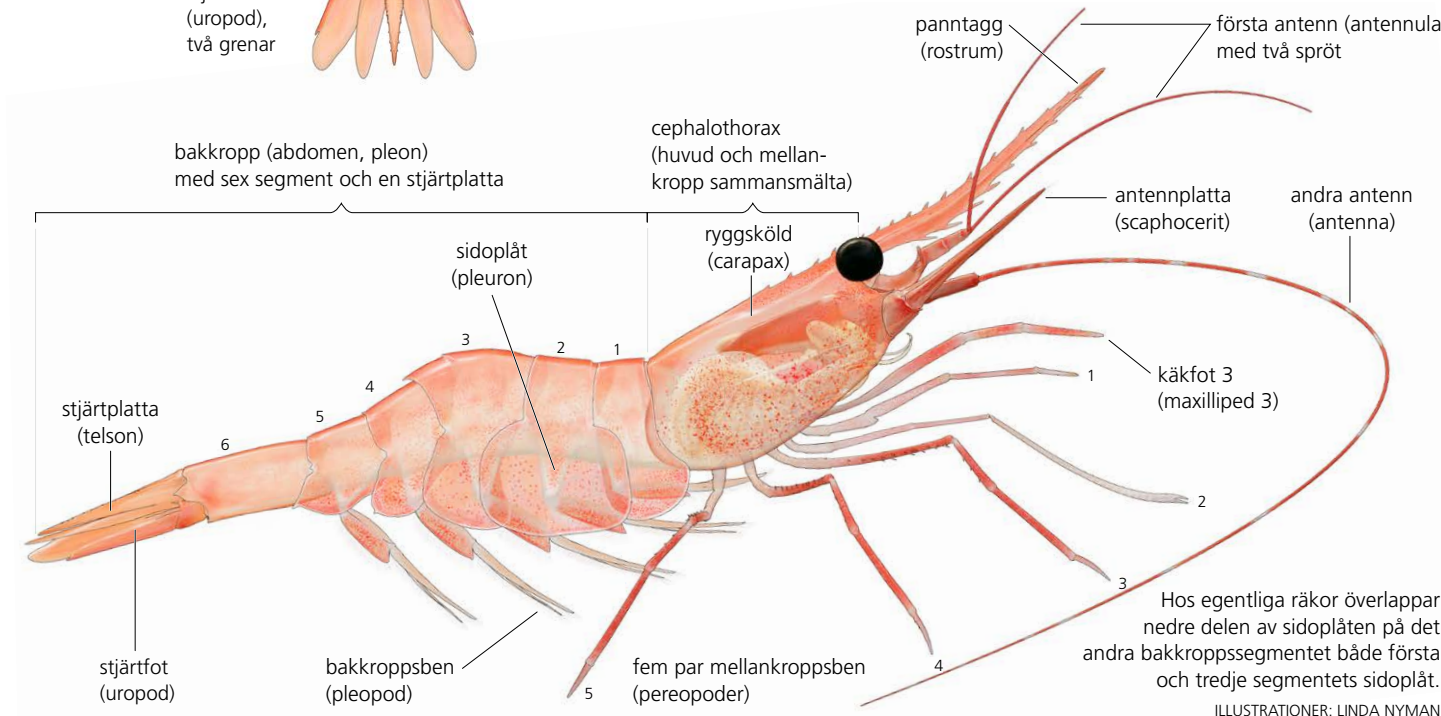

Antenner, mundelar och ben

De båda antennparen är långa med skaft som vanligen består av tre segment. Första antennen har oftast två spröt, ibland är det yttre av dem ytterligare delat så att det finns tre antennspröt. Första antennen har också ofta en för egentliga räkor karakteristisk s.k. antennskaftsflik (stylocerit). På andra antennen, som alltid har endast ett spröt, finns en mer eller mindre välutvecklad antennplatta (scaphocerit). På antennplattans yttersida nära framkanten finns en kanttagg, vars längd och position kan vara viktig vid artbestämning.

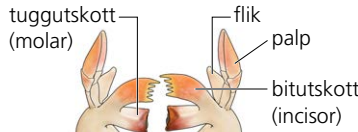
Mundelarnas utformning skiljer sig ofta mellan olika familjer. Käken har oftast både tugggetskott och bitutskott, och det finns ibland en palp som kan vara segmenterad. Hos vissa arter finns en flik på palpen. De tre paren käkfötter har oftast yttergren, men yttergren saknas ibland på det benlika tredje paret. På andra paret käkfötter fäster innergrenens yttersta segment oftast på sidan av det näst yttersta (som hos nordhavsräka, se bild), men hos vissa familjer fäster det längst ut på det näst yttersta segmentet.

Mellankroppens första två benpar används vid födosök. Det andra paret kan vara kraftigt förlängt och framför allt carpus kan bestå av många delsegment, ofta olika många på vänster och höger ben (se bild). Mellankroppens ben 3–5 används som gångben. På ben 5 har propodus (näst yttersta segmentet) ibland flera snedställda rader av korta hår på yttre kanten. Dessa används för putsning av kroppen (se bild på nästa uppslag).

Hos egentliga räkor överlappar nedre delen av sidoplåten på det andra bakkroppssegmentet både första och tredje segmentets sidoplåt.

ILLUSTRATIONER: LINDA NYMAN

Käkar (mandibler)

Maxillulae

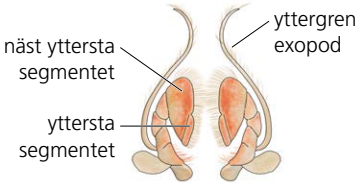
Maxillae

Bilderna på detta uppslag visar morfologin hos nordhavsräka *Pandalus borealis*. Hos denna art är första benparets saxklor mycket små och antennskaftsfliken är mindre än hos de flesta andra egentliga räkor. De olika detaljerna visas inte i samma skala.

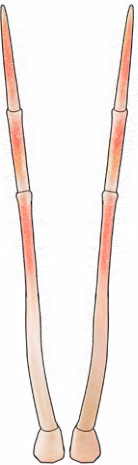
ILLUSTRATIONER: LINDA NYMAN

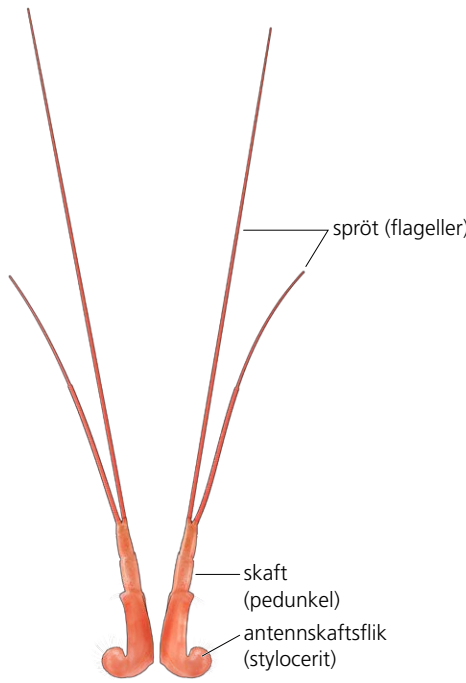
Första paret käkfötter (maxilliped 1)

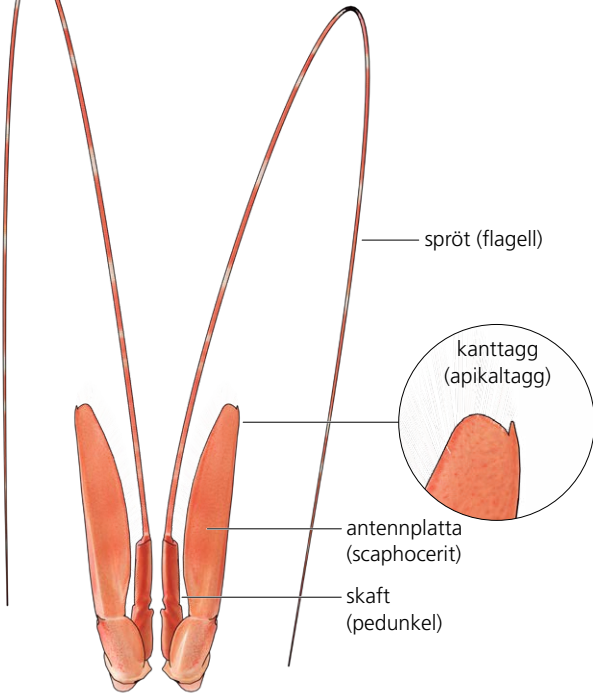
Andra paret käkfötter (maxilliped 2)

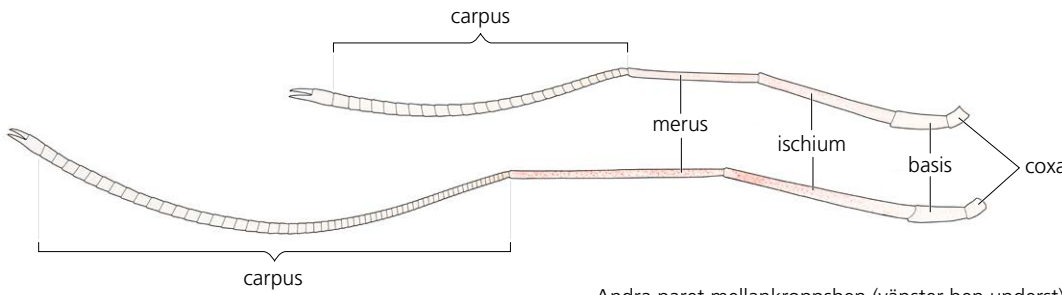
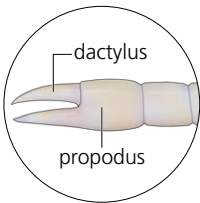
Tredje paret käkfötter (maxilliped 3)

Första paret antenner (antennulae)

Andra paret antenner (antennae)

Andra paret mellankroppsben (vänster ben underst)

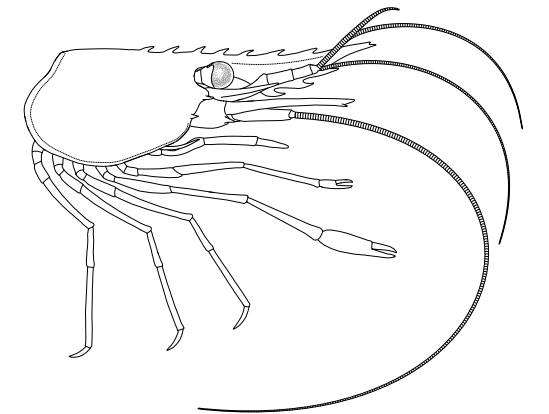
Palaemon elegans

Kortfingrad tångräka

En ganska stor, ofta bjärt färgad räka med brunaktiga ränder på kroppen. Den är vanlig bland ålgräs och tång på grunt vatten under sommaren.

KÄNNETECKEN Totallängd upp till ca 6 cm. Kroppen är tigrerad med brunaktiga, tydliga ränder på både ryggskölden och bakkroppen. Även fläckar och korta ränder i gult förekommer. I övrigt är kroppen halvgenomskinlig. Benen och stjärtfötterna har oftast tydliga band i gult och blått.

Panntaggen är rak eller svagt uppåtböjd och har 7–9 tänder längs överkanten. Två eller tre av tänderna längs överkanten är placerade helt bakom ögonhålans

bakkant. Panntaggen har ofta två spetsar och det finns tre tänder längs underkanten (sällsynt två). Spetsen når ungefär lika långt som antennplattan. Ryggskölden har på vardera sidan såväl antenntagg som gälkantstagg. Första antennen har tre spröt genom att det yttre sprötet är tvådelat. Den kortare av dessa två grenar är sammansmält under ungefär 2/5 av sin totala längd med den längre. Antennskaftsfliken är spetsig. Käken har en tvåsegmenterad palp. Käkfot 3 har en kort yttergren.

Mellankroppens ben 1 och 2 har saxklo, ben 1 är slankare och kortare än ben 2. På ben 2 upptar saxklons fingrar ungefär en tredjedel av hela saxklons längd och carpus är ungefär lika lång som merus.

Kortfingrad tångräka kan förväxlas med långfingrad tångräka *Palaemon adspersus* och brackvattensräka *P. varians*, hos vilka dock bara en av tänderna på panntaggens överkant sitter tydligt bakom ögonhålan. På mellankroppens ben 2 upptar dessutom saxklons fingrar ungefär hälften av hela saxklons längd hos långfingrad tångräka. En tänkbar förväxlingsart som ännu inte har påträffats i Sverige är tigertångräka *Palaemon serratus*, vilken skiljs från de båda svenska arterna genom att den har en tydligt uppåtböjd panntagg som saknar tänder längs yttersta tredjedelen av överkanten.

LEVNADSSÄTT Kortfingrad tångräka påträffas i salt och bräckt vatten på 0–3 meters djup under sommaren bland stenar och ålgräs *Zostera marina* och mer sällan bland alger. De som uppehåller sig i ålgräsängarna under sommaren vandrar vanligen ner i algbältet under den kalla årstiden när ålgräset dör, och då påträffas arten på ner till 20–25 meters djup.

UTBREDNING Kortfingrad tångräka förekommer längs hela svenska västkusten och i Östersjön norrut till Ålands hav och Finska viken. I övrigt finns arten norrut till Vestlandet i Norge och söderut till Brittiska öarna och hela den europeiska atlantkusten till Azorerna. Arten finns även i Medelhavet, Svarta havet och Kaspiska havet.

Genetiska studier tyder på att arten har kommit in i Östersjön med människans hjälp. Östersjöpopulationen tillhör nämligen en genetisk grupp som inte finns i Atlanten utan i Medelhavet, Svarta havet och Kaspiska havet (Reuschel m.fl. 2010). Till Kaspiska havet kom arten med fartygstrafik under 1950- eller 1960-talet.

NAMNGIVNING *Palaemon elegans* Rathke, 1836. Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg 3(3–4): 370. Synonymer: *Palaeander elegans* (Rathke, 1836). Etymologi: elegans (lat.) = elegant, vacker.

Palaemon adspersus

Långfingrad tångräka

En ganska stor räka som ofta har svaga, mörka ränder på kroppen. Den är vanlig bland ålgräs och tång på grunt vatten under sommaren.

KÄNNETECKEN Totallängd upp till 7 cm. Kroppsfärgen är grågul-, grön- eller rödbrunaktig, ibland prickig eller tigrerad med svaga ränder på både ryggsköld och bakkropp, i övrigt är kroppen halvgenomskinlig. Benen och stjärtfötterna har ibland svaga band i gult och blått. Undre halvan av panntaggen har tydligt rödaktiga pigmentfläckar.

Panntaggen är rak med 5–6 tänder längs överkanten (sällsynt fyra eller sju tänder). Endast en tand på överkanten är placerad helt bakom ögonhålans bakkant. Panntaggen har ofta två spetsar och det finns tre tänder längs underkanten (sällsynt två eller fyra tänder). Spetsen når ungefär lika långt fram som antennplattan eller något längre. Ryggskölden har på vardera sidan såväl antenntagg som gälkantstagg. Första antennen har tre spröt genom att det yttre sprötet är tvådelat. Den kortare av dessa två grenar är sammansmält under ungefär 1/3–2/5 av sin totala längd med den längre. Antennskaftsfliken är spetsig. Käken har en tresegmenterad palp. Käkfot 3 har en kort yttergren.

Mellankroppens ben 1 och 2 har saxklo, ben 1 är slankare och kortare än ben 2. På ben 2 upptar saxklons fingrar ungefär hälften av hela saxklons längd och carpus är något längre än merus.

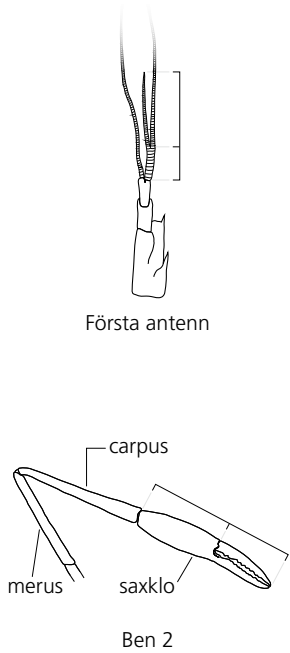
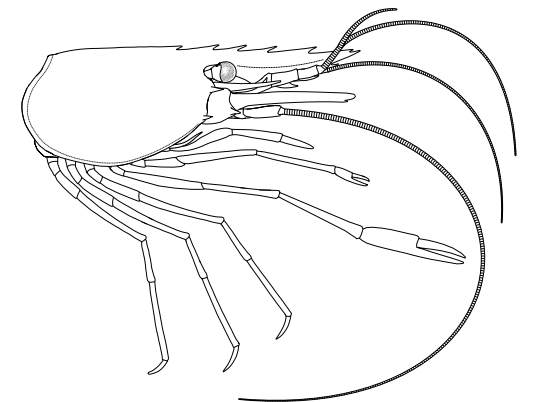
Långfingrad tångräka påminner om kortfingrad tångräka *Palaemon elegans*, vilken dock har tydligare färgteckning och två eller tre tänder på panntaggens överkant bakom ögonhålan. På mellankroppens ben 2 upptar dessutom saxklons fingrar endast en tredjedel av hela saxklons längd hos kortfingrad tångräka. En tänkbar förväxlingsart som ännu inte har påträffats i Sverige är storklotångräka *P. macrodactylus*. Hos storklotångräka är dock den kortare av de två grenarna på det yttre antenssprötet sammansmält under högst 1/4 av sin totala längd med den längre. Oftast har arten också ett smalt gult band längs ryggen.

LEVNADSSÄTT Långfingrad tångräka påträffas i salt och bräckt vatten på 0–3 meters djup under sommaren, ofta i blandområdet av alger (vanligen sågtång *Fucus serratus*) och ålgräs *Zostera marina*. Den kan påträffas djupare även under sommaren, då framför allt i algzonen och när temperaturen överstiger 20 °C (Berglund 1980). De som uppehåller sig i ålgräsängarna under sommaren vandrar vanligen ner i algbältet under den

kalla årstiden när ålgräset dör, och då påträffas de på 5–20 meters djup. Arten kan vara parasiterad i gälkamaren av gråsuggan *Bopyrus squillarium*.

UTBREDNING Långfingrad tångräka förekommer längs hela svenska västkusten och i Östersjön norrut till Ålands hav. I övrigt förekommer arten norrut till Vestlandet i Norge och söderut till södra Brittiska öarna samt hela den europeiska atlantkusten. Den finns också i Medelhavet, Svarta havet och Kaspiska havet (introducerad via fartygstrafik på 1950–60-talet).

NAMNGIVNING *Palaemon adspersus* Rathke, 1836. Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg 3(3–4): 368. Synonymer: *Cancer squilla* Linnaeus, 1758 (undertryckt av ICZN); *Palaemon fabricii* Rathke, 1843; *Leander adspersus* (Rathke, 1836); *Palaeander adspersus* (Rathke, 1836); *Palaemonetes adspersus* (Rathke, 1836). Etymologi: adspersus (lat.) = nerstänkt, fläckig eller prickig; syftar på kroppsteckningen.

Inhemska och främmande arter

I Sverige finns bara tre inhemska arter inom infraordningen Astacidea: flodkräfta *Astacus astacus*, europeisk hummer *Homarus gammarus* och havskräfta *Nephrops norvegicus*. En främmande art har efter aktiv utsättning etablerat sig i Sverige, signalkräfta *Pacifastacus leniusculus*. Två ytterligare främmande arter som har påträffats fritt i naturen finns med i nycklar och presentationer nedan: marmorkräfta *Procambarus virginalis* och amerikansk hummer *Homarus americanus*.

Marmorkräfta har bara påträffats en gång (Bohman m.fl. 2013). De påträffade individerna var troligen utsläppta från akvarier. Arten har visat sig vara invasiv och har etablerat sig i flera länder i Europa (Maciaszek m.fl. 2022), liksom flera andra sötvattenskräftor från Nordamerika. Vissa av dessa arter har tidigare hållits i akvarier och släppts ut i dammar (se s. 137).

Kräftor äter gärna på döda fiskar. Här har flera signalkräftor *Pacifastacus leniusculus* hittat fram till en död öring. Vuxna signalkräftor kännetecknas av en vit fläck (signalen) i ”tumvecket”.

FOTO: JONAS ROTH

Juvenila signalkräftor saknar oftast den typiska vita fläcken i ”tumvecket”. Signalkräftor kan dessutom ha ett mönster som påminner om marmorkräftans. Ett bra sätt att skilja mellan dessa arter är att titta på den timglasformiga strukturen uppe på ryggskölden.

FOTO:KRISTER HALL

Amerikansk hummer fångades vid flera tillfällen under en period på 2010-talet vid svenska västkusten och även längs norska kusten. Det rörde sig troligen enbart om individer som importerats levande för att ätas och som rymt från sumpar eller illegalt släppts ut. Det finns en oro för att arten ska etablera sig och bli invasiv, men inga exemplar har med säkerhet påträffats mellan 2017 och 2024.

De inhemska arterna hotas, förutom av olika miljöstyrningar orsakade av människan, även av sjukdomsspridning och konkurrens från främmande arter. Hos sötvattenslevande arter är kräftpest ett stort problem. Det är en svampsjukdom orsakad av äggsporsvampen *Aphanomyces astaci*. Flodkräftan är sedan början av 1900-talet drabbad av kräftpest, och läget förvärrades när man från 1960- till 1990-talet för att hjälpa upp kräftfisket satte ut den nordamerikanska signalkräftan, vilken etablerade sig och blev invasiv. Problemet med signalkräfta är att den är bärare av kräftpest som den själv har hög motståndskraft mot även om den inte är immun.

I marina miljöer finns den dödliga bakteriesjukdomen gaffkemi, som orsakas av *Aerococcus viridans* var. *homari*). Denna sjukdom kan överföras till europeisk hummer från amerikansk hummer.

Alla inhemska svenska arter inom gruppen Astacidea fiskas för att ätas och omfattas av fiskeribestämmelser. De främmande arterna omfattas istället av förbud som ska förhindra spridning.

Artbestämning

De få arter inom Astacidea som finns i svenska vatten är ganska lätta att skilja åt. Humrar (inkl. havskräfta) lever i havet, medan kräftorna lever i sötvatten. För att identifiera arterna inom respektive grupp studerar man klornas och panntaggens form samt ryggsköldens färör och taggar.

Hos kräftor är skillnaderna mellan de svenska arterna oftast tydlig hos vuxna djur, men hos juveniler kan vissa av de artskiljande karaktärerna saknas (se bild). Observera också att det finns flera införda sötvattenslevande arter i länderna söder och öster om Östersjön vilka skulle kunna påträffas i Sverige (se nästa sida). De flesta av dessa arter hör, liksom marmorkräfta *Procambarus virginalis*, till familjen Cambaridae, som bland annat kännetecknas av att honorna har en s.k. annulus ventralis (se bild på s. 135).

Att säkert skilja mellan europeisk och amerikansk hummer kan ibland vara svårt även när det gäller vuxna djur eftersom samtliga karaktärer delvis överlappar.

Illustrationerna i artbeskrivningarna visar i samtliga fall hanar, vilka oftast är större och har kraftigare klor. I texternas beskrivningar av detaljer på klorna anges positioner enligt bilden på s.69. Totallängden som anges mäts från panntaggens spets till stjärtpetsen (se s. 135). Observera att dessa mått är maximimått och att de flesta individer man träffar på är mindre.

Arter i närområdet

Bestämningsnyckeln nedan tar upp arter som påträffats fritt i naturen i Sverige t.o.m. år 2024. Även marmorkräfta *Procambarus virginalis* finns med, trots att den bara har påträffats en enda gång. Om den etablerar sig finns risk för att den blir invasiv.

Ett tiotal ursprungligen nordamerikanska arter som nu finns på den europeiska kontinenten skulle kunna ställa till problem om de lyckas etablera sig i Sverige. Två av dem är taggkindskräfta *Faxonius limosus* och röd sumpkräfta *Procambarus clarkii*, som båda kan vara bärare av kräftpest samtidigt som de är effektiva vegetationsätare och kan rubba ekosystemet i en insjö kraftigt om de får fäste. Röd sumpkräfta överlevde en tid i en anlagd damm i centrala Lund på 1970-talet (Blindow m.fl. 1984).

Flera andra amerikanska arter som hålls i akvarier har påträffats i det fria på den europeiska kontinenten: rostkräfta *Faxonius rusticus*, gulvårtskräfta *F. virilis*, *F. immunis* och *Procambarus acutus*.

Turkisk smalklokräfta *Pontastacus leptodactylus*, en art som förekommer naturligt i västra Asien och sydöstra Europa, finns nu i Danmark och Finland. Det finns även enstaka fynd av arten från Lettland, Litauen och Tyskland.

Alla ovan nämnda arter finns (2025) med i EU-förordningen om invasiva arter. Om man hittar någon främmande art av sötvattenskräftor (utöver signalkräfta) i akvarier eller i det fria ska man rapportera detta så snart som möjligt. All hantering av sådana kräftor är förbjuden enligt Artskyddsförordningen.

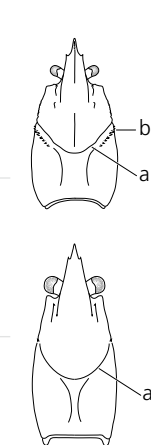
Röd sumpkräfta *Procambarus clarkii* finns ursprungligen i norra Mexiko och södra USA. Den har med människans hjälp spritts till Europa, Asien, Afrika och Sydamerika. I södra Europa är den redan invasiv. Det är denna art som säljs som ”amerikanska kräftor” i Sverige, odlade och fiskade i Kina, Spanien eller Egypten. De som säljs som ”turkiska kräftor” brukar vara arten turkisk smalklokräfta *Pontastacus leptodactylus*.

FOTO: MATZ BERGGREN

Bestämningsnyckel till svenska arter inom infraordning Astacidea

- 1. Lever i sötvatten 2
- Lever i saltvatten..... 4

- 2. Ryggsköldens tvärfåra (a) på sidorna med en eller flera små taggar (b, känn med fingret). Saxklor med småknölig yta. I tumvecket finns en röd vårta **Astacus astacus flodkräfta s. 140**
- Ryggsköldens tvärfåra (a) helt slät, utan taggar eller med en liten tagg som knappt känns. Saxklor med slät yta, ibland utan knölar. Tumvecket saknar röd vårta men kan ha en stor, ljus fläck..... 3

Key to Swedish species of infraorder Astacidea

- 1. Fresh water species..... 2
- Marine species..... 4

- 2. Cervical groove (a) on carapace with one or several small, lateral spines (b, test with your finger). Surface of the chela granulate. Tubercle at the base of the chelar grip red **Astacus astacus** p. 140
- Cervical groove (a) on carapace smooth or with one small, lateral spine. Surface of the chela smooth. Base of the chelar grip not red but can be surrounded by a large, pale patch..... 3

Homarus gammarus

Europeisk hummer

Den största kräftdjursarten som finns naturligt i Sverige. Arten är mycket eftertraktad som föda och därmed kommersiellt viktig.

KÄNNETECKEN Totallängd upp till 60 cm. Kroppsfärgen på översidan är normalt svart, men den kan vara blåaktig och ännu mer sällsynt gul eller ljusbrun. Saxklorna är ljus gräddfärgade på undersidan. Sidorna framtill på ryggskölden är vanligen marmorerade med vitt på svart eller blå botten. Stjärtfötterna har vanligen samma färg som resten av kroppen.

Panntaggen är långsträckt trekantig med stora och uppåtriktade sidotänder men det finns ingen tand på undersidan. Sidotänderna är oftast vita. Panntaggen når inte till slutet av andra antennens skaft. Hela ryggskölden är oftast slät bortsett från en tagg bakom ögat och en antenntagg på vardera sidan. Det finns vanligen

en tydlig längsgående mittfåra på översidan. Tvärfåran mitt på ryggskölden är grund och saknar taggar, och den böjer tydligt av framåt på sidorna. Ögat har ungefär samma diameter som ögonskaftet eller något större. Antennplattan är spetsig.

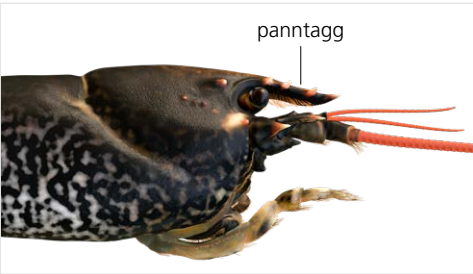
Klobenens båda saxklor är tydligt olika så att det finns en tydlig krossklo. Båda klorna är svullna och stora, men krossklon är något större och har knölar längs fingrarnas saxeggar. Den mindre klon har många små vassa tänder längs saxeggarna. Båda klobenens saxklor har slät yta utan taggar eller större vårtor, men på överkanten av propodus innanför det rörliga fingret sitter en rad med 4–5 stora och ljusa knölar. Små saxklor finns även på mellankroppens ben 2 och 3, medan ben 4 och 5 har enkel spets utan saxklo.

Bakkroppens segment är släta på översidan. Stjärtplattan har en liten tagg på vardera sidan av bakkanten.

Europeisk hummer kan vara mycket lik amerikansk hummer Homarus americanus, men denna har ofta kraftigare klor och en tand (sällsynt två tänder) på undersidan av panntaggen. Amerikansk hummer saknar vanligen längsgående mittfåra på ryggsköldens översida och vit marmorering på ryggsköldens sidor. Den har ljusare färg på stjärtfötterna än på resten av kroppen samt orangeröd färg på panntaggens sidotänder och saxklornas knölar.

LEVNADSSÄTT Europeisk hummer lever på 0–50 (ibland ned till 150) meters djup. Den finns framför allt på hårdbotten med klippor, sten, grus eller skalsand, men den kan ibland även hittas på fastare mjukbotten. På hårdbotten söker den sig till hålor och skrevor och på skalgrusbotten till stenar som den kan gräva sig in under. Arten påverkas av vattentemperaturen så att den på senhösten blir inaktiv med sjunkande temperatur på grundare vatten (tydligast ner till ca 15–20 meters djup), och den ligger då mer stilla. På större djup, där temperaturen sjunker långsammare, är den aktiv längre in på hösten.

Europeisk hummer ömsar skal från några gånger per år till vartannat år eller ännu mer sällan hos riktigt stora individer. Köns mogna honor kan ömsa skal som mest vartannat år, beroende på att de befruktade äggen (rommen) som förvaras under bakkroppen annars skulle förloras. Det medför att köns mogna hanar

Främre del, sidovy

har högre tillväxthastighet än honor. För att må bra kräver europeisk hummer ett speciellt temperaturintervall; vid temperatur under 5 °C äter den inte och är inaktiv och vid temperaturer över 22 °C dör den.

Parning sker under sommaren när vattentemperaturen är runt 15 °C. Hanen för då in paket med spermier (spermatoforer) i honans spermiebehållare. Honan kan sedan förvara spermier i upp till 1–1,5 år efter parningen. När äggen är mogna släpps de ut via äggledarna genom könsöppningarna. Samtidigt pressas spermier ut från spermiebehållaren och befruktar äggen, vilka sedan fästs på bakkroppsbena. Honan bär de befruktade äggen under bakkroppen i ytterligare ett år innan äggen kläcks och larverna efter en kort tid släpps fria för att utvecklas i den fria vattenmassan. Tiden som planktonlarv beror på temperaturen. Larven utvecklas under sommaren och tar 2–6 veckor på sig att utvecklas. Den genomgår flera larvstadier innan den bottenfaller som en liten juvenil hummer. Antalet ägg och larver som honan bär under bakkroppen beror på hur stor hon är och kan variera mellan ca 5 000 och ca 40 000.

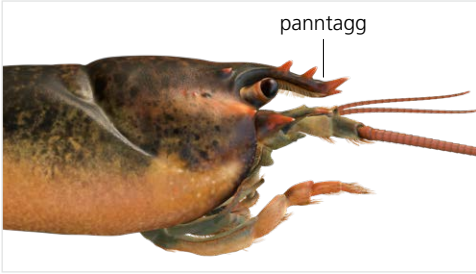
Homarus americanus

Amerikansk hummer

En art som har påträffats sporadiskt i Sverige och som kan utgöra ett hot mot vår inhemska art, europeisk hummer. Den kan bli större än europeisk hummer.

KÄNNETECKEN Totallängd upp till 64 cm. Kroppsfärgen på översidan är normalt svart eller brunaktig. Saxklorna är ljus gräddfärgade på undersidan. Stjärtfötterna är ljusare än resten av kroppen.

Panntaggen är långsträckt trekantig med stora och uppåtriktade sidotänder och vanligen en tand (sällsynt två tänder) framtill på undersidan. Sidotänderna är oftast orangeröda med vita toppar. Panntaggen når lika långt som eller längre än till slutet av andra antennens

Främre del, sidovy

Man har också funnit honor med ännu fler larver under bakkroppen. Minimimått för tillåten fångst brukar baseras på att honorna ska ha hunnit reproducera sig.

UTBREDNING Europeisk hummer förekommer längs hela den svenska västkusten söderut till norra Öresund, och det finns rapporter om att hummer fångats i Lomma strax norr om Malmö. I övrigt finns den längs norska kusten (upp till Lofotenområdet, men sällsynt nordligare), runt Danmark och vidare längs hela europeiska atlantkusten inklusive Brittiska öarna söderut till kusten av Marocko och även ute runt Azorerna. Den finns även i Medelhavet, österut till och med den grekiska övärlden och in i de västra delarna av Svarta havet.

NAMNGIVNING Homarus gammarus (Linnaeus, 1758). Originalbeskrivning: Cancer gammarus. Systema Naturae, 10 uppl. 1: 631. Synonym: Homarus vulgaris H.Milne Edwards, 1837. Svenska synonymer: hummer, vanlig hummer. Etymologi: gammarus (lat. av kammaros gr.) = krabba (marin) eller hummer.

Galathea nexa

Ullig trollhummer

En liten rödaktig trollhummer med långa, fjäderlika hår på saxklorna. Panntaggen är vasst trekantig med sidotänder och ganska slät översida.

KÄNNETECKEN Ryggsköld upp till 22 mm lång inklusive panntaggen. Kroppsfärgen är rödaktig med fläckar i ljusare och mörkare rött. Skiftningar i grönt kan även ingå. Små blå fläckar finns på överläppen (labrum) och på sidorna av mellankroppen, vid basen av gälarna. På klobenen finns rikligt med fjäderlika hår, medan övriga ben endast har gles behåring.

Liksom hos övriga arter inom familjen är panntaggen vasst trekantig och välutvecklad. Den har fyra par tydliga sidotänder, varav det största paret sitter längst fram och det minsta paret längst bak vid basen. Panntaggens översida är slät eller har lite spridda korta hår.

Ryggskölden är ibland nästan lika bred som lång och har många taggar längs sidokanterna. Översidan har endast några små taggar längs de smala fårorna bakom panntaggen. Bakkanten saknar taggar. Ryggskölden har många smala tvärfårar med kort behåring. Fårorna på bakre delen är obrutna, dvs. kontinuerliga tvärs över.

Första antennens basala segment har tre tydliga distala taggar. På tredje paret käkfötter är merus lika lång som ischium. Längs den inre kanten finns på merus en stor tagg ungefär mitt på och flera små taggar utanför denna.

På klobenens saxklor upptar fingrarna ungefär halva saxklons längd. Saxklornas undre kant har en rad med mindre taggar något dolda av håren, medan insidan och utsidan saknar taggar. Överkanten på carpus har oftast en mycket stor tagg långt ut och eventuellt några mindre taggar längre in. Även merus har ett liknande arrangemang med taggar. Ben 1–3 har epipod. Femte benparet är förkrympt, liksom hos övriga anomurer.

Bakkroppen är invikt, liksom hos övriga trollhumrar. Bakkroppssegment 2–3 har en enda grund, hårbeklädd fåra på översidan av varje segment. På segment 4 och 5 är fårorna oftast otydliga eller avbrutna i mitten. Sjätte segmentet är annorlunda i formen än de övriga och har ett mer invecklat mönster av fåror.

Ullig trollhummer påminner om lugghårig trollhummer *Galathea dispersa*, som den tidigare synonymiserades med men vilken inte har lika håriga klor och saknar blå fläckar på överläppen (labrum) och gälbaserna. Lugghårig trollhummer har även fjäll på panntaggen, minst två tvärfårar per bakkroppssegment och längre behåring på ryggsköldens tvärfårar. Små individer av ullig trollhummer kan förväxlas med dvärgtrollhummer *Galathea intermedia*, vilken dock endast har två distala taggar på första antennens basala segment.

LEVNADSSÄTT Ullig trollhummer förekommer på många olika bottenar, bl.a. på lera, sand, sandblandade sediment, grus och sten, på 10–500 meters djup.

Arten är huvudsakligen nattaktiv. Honorna bär de befruktade äggen under bakkroppen under vår och försommar.

Ullig trollhummer parasiteras av gråsuggorna *Pleurocrypta galatae* och *P. longibranchiata*, vilka båda hör till familjen Bopyridae.

UTBREDNING I svenska vatten förekommer ullig trollhummer i Skagerrak och möjligen även Kattegatt. L.A. Jägerskiöld fann den på elva lokaler i Skagerrak under sin inventering av svenska västkusten 1921–1938, samt på en lokal i Kattegatt, sydost om danska ön Anholt. Vid de marina inventeringar som gjorts under 2000-talet har inga fynd gjorts i Kattegatt, däremot har arten påträffats på sju lokaler från Persgrunden ned till utanför Lysekil, dessutom vid Smörkullen långt in i Gullmarsfjorden.

Den övriga utbredningen sträcker sig från Island och Norge (ca 71° N) och vidare söderut längs den europeiska atlantkusten, vid Brittiska öarna och Färöarna samt söderut till Portugal och Kanarieöarna. Arten finns också i Medelhavet österut till och med den grekiska övärlden.

NAMNGIVNING *Galathea nexa* Embleton, 1836. History of the Berickshire Naturalists’ Club 1: 71. Etymologi: nexus (lat.) av necto = knyta, binda; vad Embleton syftade på är oklart.

Galathea squamifera

Fjällig trollhummer

En av de större arterna inom släktet som bland annat kännetecknas av sin mörkt kastanjebruna färg och att saxklorna har tätt sittande taggiga, fjäll-liknande strukturer.

KÄNNETECKEN Ryggsköld upp till 35 mm lång inklusive panntaggen. Kroppsfärgen är mörkt kastanjebrun med grönaktig eller orange ton, och taggarna som sticker upp från ryggsköldens kanter och benen är röda i spetsen. Unga individer är rödaktiga. På ben och saxklor finns tätt sittande taggiga, fjäll-liknande strukturer.

Liksom hos övriga arter inom familjen är panntaggen brett trekantig och välutvecklad. Den har fyra par sidotänder, av vilka det bakersta är minst.

Ryggskölden har många små taggar längs sidokanterna. Översidan har inga taggar, förutom att det på den främre delen just bakom panntaggen finns två små taggar. Bakkanten saknar taggar. Ryggskölden har många korthårsbeklädda smala tvärfårar. Fårorna över den bakre delen av ryggskölden är obrutna, dvs. kontinuerliga tvärs över.

Första antennens basala segment har tre tydliga distala taggar. På tredje paret käkfötter är merus längre än ischium. Längs den inre kanten finns på merus flera taggar, av vilka en är tydligt större och distalt belägen.

På klobenens saxklor upptar fingrarna mindre än halva saxklons längd. Saxklornas undre kant har en tydlig rad med tänder. Överkanten på carpus och merus har ett flertal stora taggar, blandat med mindre taggar. Ben 1–3 har epipod. Femte benparet är förkrympt, liksom hos övriga anomurer.

Bakkroppen är invikt, liksom hos övriga trollhumrar. Bakkroppssegment 2–3 har tre grunda, hårbeklädda fåror på översidan av varje segment.

Fjällig trollhummer kan möjligen förväxlas med blåröd trollhummer *Galathea strigosa*, vilken också föredrar hårbottenar, men denna art kännetecknas främst av blåfärgade ränder på kroppen. Hos blåröd trollhummer saknar dessutom första benparet fjäll-liknande strukturer men har taggar istället och merus på tredje paret käkfötter har två stora taggar längs med den inre kanten. Små individer av fjällig trollhummer

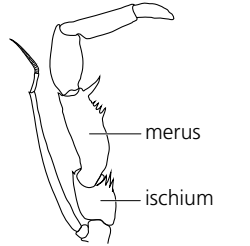
kan förväxlas med dvärgtrollhummer *Galathea intermedia*, vilken dock endast har två distala taggar på första antennens basala segment.

LEVNADSSÄTT Fjällig trollhummer förekommer i algbältet på bottenar med grus, skalgrus, sten, klippor, sand och sediment, på 5–150 meters djup.

UTBREDNING Fjällig trollhummer förekommer i svenska vatten vid Skagerrakkusten. I övriga Europa finns den från Västnorge söderut till Marocko och norra Mauretanien. Den finns vidare ut till Azorerna, Kanarieöarna, Madeira och Kap Verdeöarna samt i västra och centrala delarna av Medelhavet, bl.a. i den grekiska övärlden och in i Marmarasjön.

NAMNGIVNING *Galathea squamifera* Leach, 1814. Crustaceology. I: Brewster, D. (red.), The Edinburgh Encyclopedia 7: 398.

Etymologi: squamifer = fjällbärare, squama (lat.) = fjäll, fero (lat.) = bära; syftar på de av håriga fjäll täckta klorna.

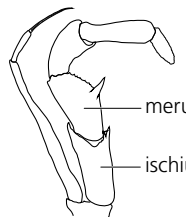
Höger käkfot 3

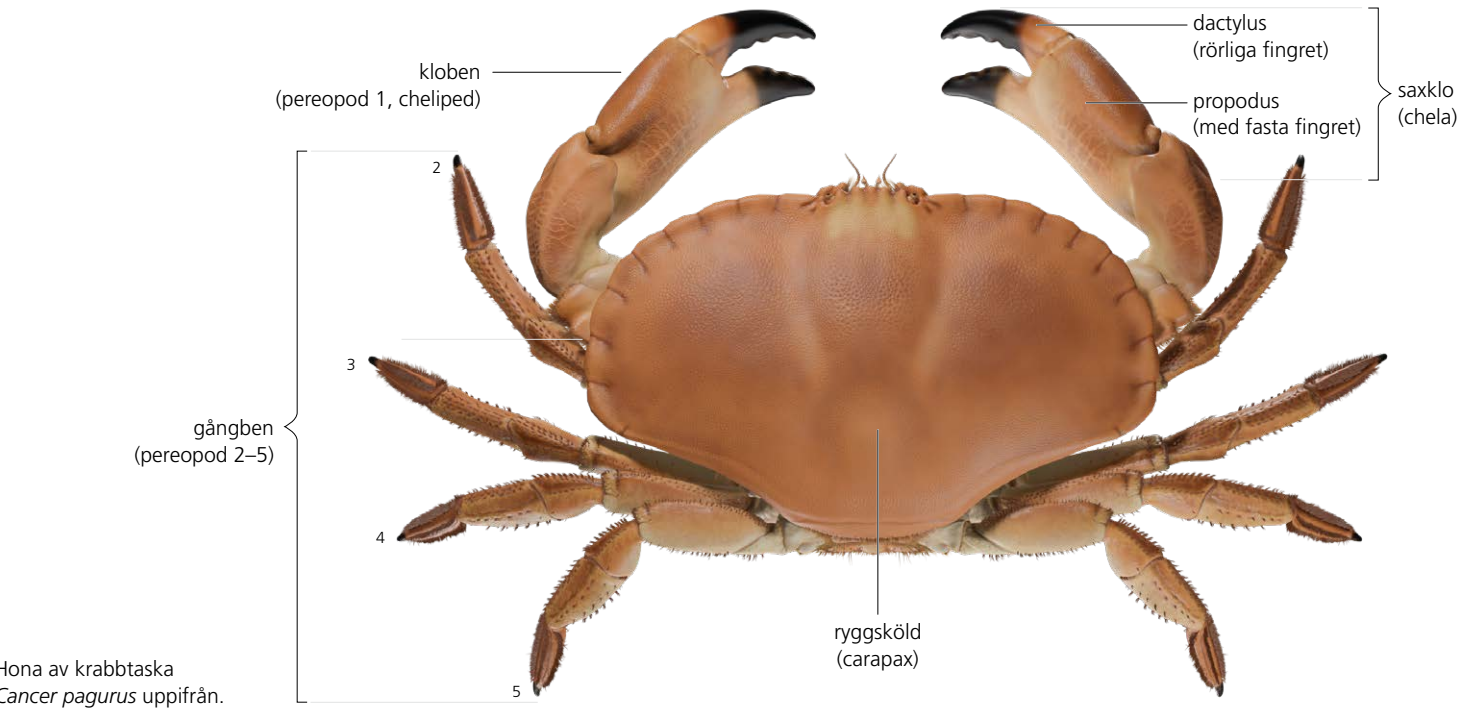
hårbeklädda fåror

2
3

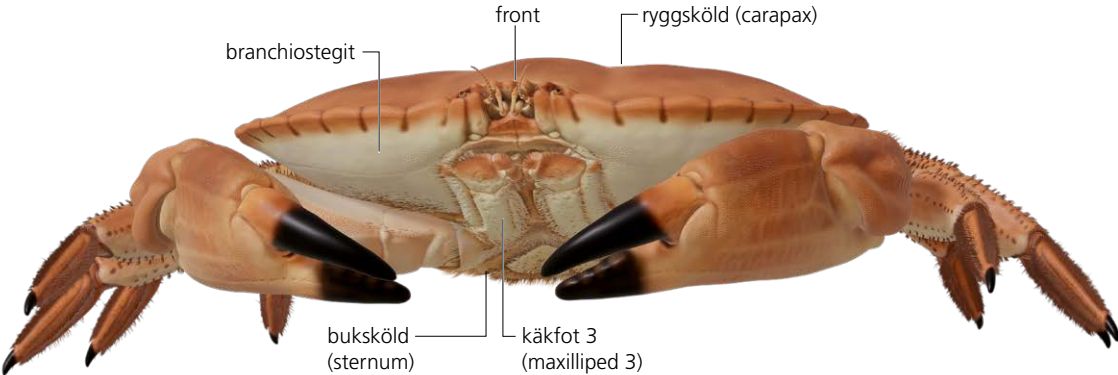
Bakkroppssegment 2 och 3, uppifrån

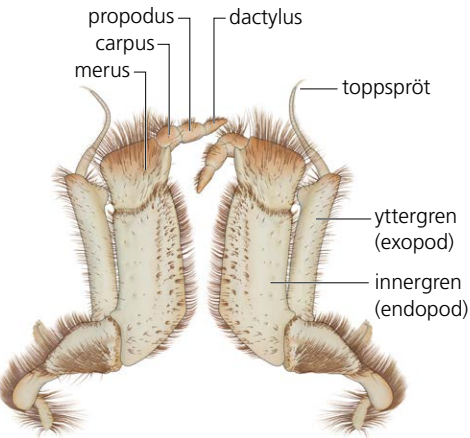
Höger käkfot 3

Hona av krabbtaska
Cancer pagurus uppfifrån.

Ryggskölden fortsätter hos krabbor ner längs sidorna och på buksidan, nästan ända in till bukskölden. Gälkammarna är helt skyddade innanför de in-vikta delarna av ryggskölden, de s.k. branchiostegiterna.

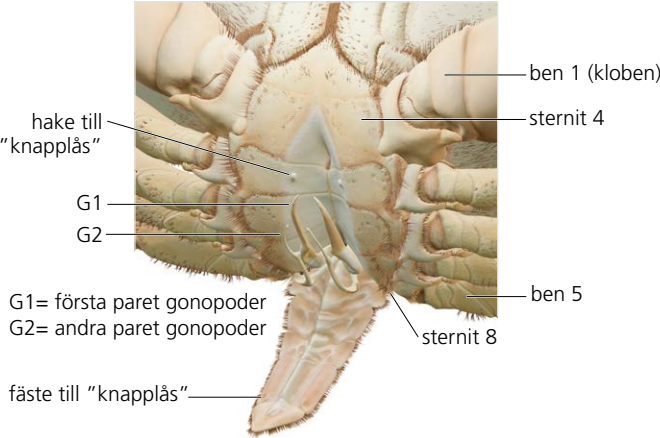
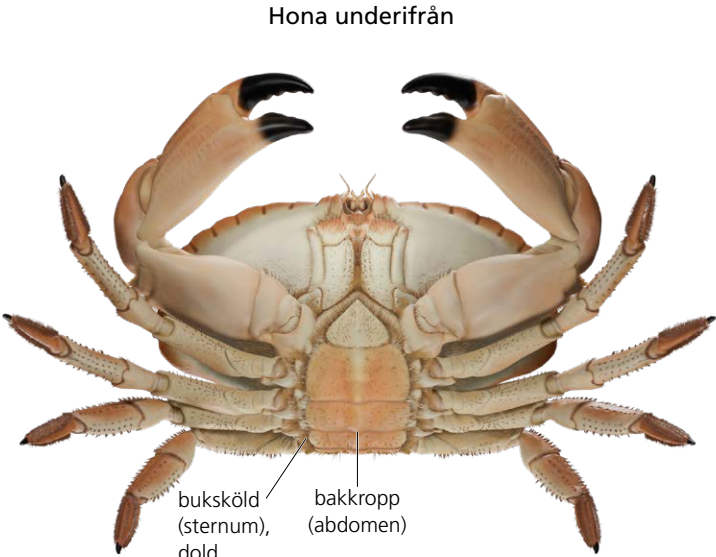
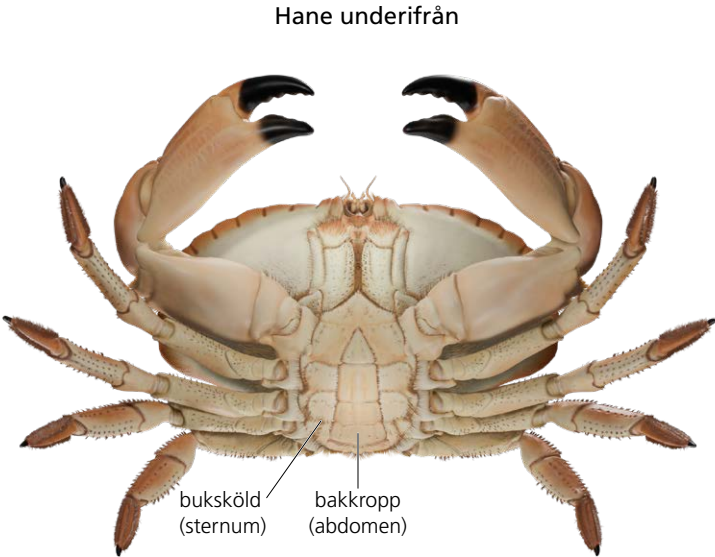

Tredje paret käkfötter (maxillipeder) är vanligen breda och täcker övriga mundelar. Hos krabbtaska är merus nästan kvadratisk och carpus fäster på dess inre kant. Hos vissa grupper är merus mer spetsig och carpus fäster på annat sätt.

ILLUSTRATIONER DENNA SIDA: LINDA NYMAN

Tredje paret käkfötter är vanligen breda och ligger utanpå övriga mundelar. Det första paret mellankroppsben benämns kloben eftersom de alltid har stora saxklor. Övriga benpar har hos krabbor aldrig klor. Normalt ser mellankroppsben 2-5 likartade ut och kallas gångben. Det sista benparet kan ha specialiseringar, t.ex. vara tillplattat, och kan då kallas simben, men de avviker ändå inte mycket från de övriga gångbenens generella utseende.

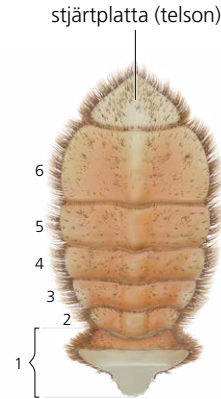
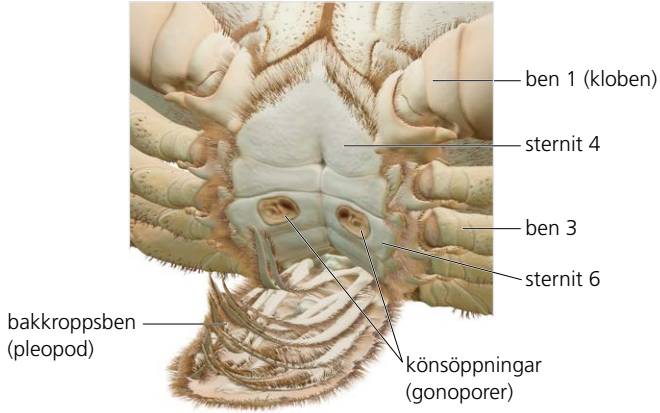
Bakkroppen är kort, platt och symmetrisk. Hela bakkroppen är invikt och, utom hos äggbärande honor, tätt pressad mot krabbans undersida så att den inte syns uppfifrån. Bakkroppsbenen döljs av bakkroppen och syns bara när man faller ut denna. Hos honan används de för att hålla de befruktade äggen på plats.

Hos hanen utgörs bakkroppsbenen av endast två par gonopoder som används vid parningen. Hos hanen finns strukturer på bukskölden och nästan längst ut på bakkroppen vilka tillsammans fungerar som ett slags "knapplås" som gör att det krävs kraft för att fälla ut bakkroppen. Rudimentära stjärtfötter (uropoder) vid basen av telson (stjärtplattan) finns hos några få arter men saknas hos de flesta.

Alla krabbor är skildkönade. Hanar och honor kan normalt skiljas åt genom att hanarna är större och har större kloben och spetsigare bakkropp än honorna. Hos några arter är det dock honorna som är störst.

När t.ex. könsöppningarnas placering anges i beskrivningar av arter och grupper måste man observera att benens numrering inte stämmer överens med numreringen av mellankroppens sterniter. Eftersom de tre paren käkfötter inte betraktas som ben fäster det första paret mellankroppsben (klobenen) vid sternit 4, ben 3 vid sternit 6 och ben 5 vid sternit 8. Ofta syns inga gränser mellan de främre sterniterna.

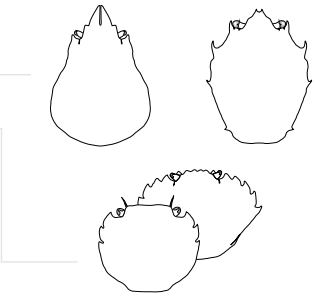

Bakkroppens segment hos hona. Den ljusa delen av segment 1 döljs under ryggskölden.

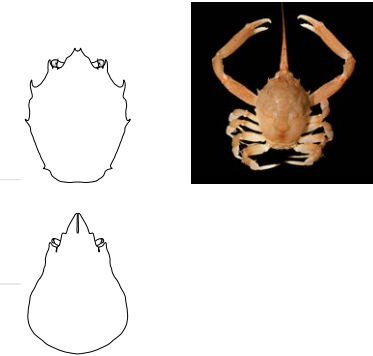
ILLUSTRATIONER DENNA SIDA: LINDA NYMAN

Bestämningsnyckel till svenska arter inom infraordning Brachyura – krabbor

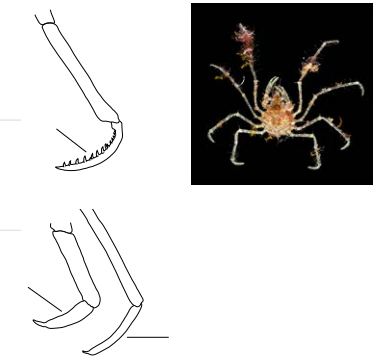
- 1. Ryggsköld tydligt längre än bred 2
- Ryggsköld ungefär lika bred som lång eller bredare än lång 9

- 2. Ryggsköld långsmal, bredast vid eller något framför mitten. Antenner långa och håriga, hålls normalt riktade rakt framåt och bildar en snorkel. Fronten har en framskjutande tand med kluven spets **Corystes cassivelaunus tvåtaggig snorkelkrabba s. 242**
- Ryggsköld päronformig, bredast baktill. Fronten är långt framskjutande och ibland kluven eller med en öppen eller sluten slits 3

- 3. Dactylus på femte benparet böjd och tillplattad som bladet på en lie, med tydliga taggar längs underkanten **Macropodia rostrata långnosig spindelkrabba s. 258**
- Dactylus på femte benparet avsmalnande spetsig, rund eller kantig i tvärsnitt, utan taggar längs underkanten 4

- 4. Ryggsköld med tänder (knölar) längs kanterna. Första och andra paret gångben (efter klobenen) kortare än klobenen 5
- Ryggsköld utan tänder (knölar) längs kanterna. Första och andra paret gångben (efter klobenen) åtminstone hos hanen längre än klobenen 6

Key to Swedish species of infraorder Brachyura

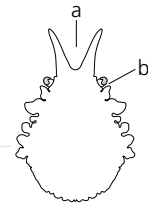
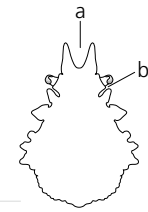
- 1. Carapace distinctly longer than broad 2
- Carapace broader than long or as broad as long 9

- 2. Carapace elongate, ovoid, broadest medially or slightly anteriorly. Antennae long and hairy, brought together and forming a respiratory tube. Frontal region of carapace with a short, projecting, split tooth **Corystes cassivelaunus** p. 242
- Carapace pyriform, broadest posteriorly. Frontal region of carapace with a long projection, sometimes split or with an open or closed slit 3

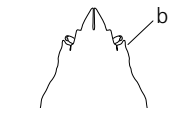
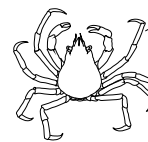
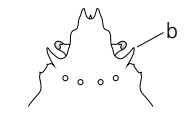
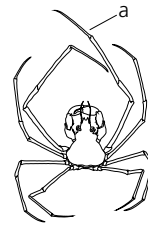
- 3. Dactylus of the last (5th) pereopod curved and flattened like the blade of a scythe, with a row of ventral spines **Macropodia rostrata** p. 258
- Dactylus of the last (5th) pereopod tapering to a point, round or angular in cross section, never with ventral spines 4

- 4. Carapace with lateral teeth. First and second pairs of walking legs (pereopods 2 and 3) behind the chelipeds (pereopod 1) shorter than the chelipeds 5
- Carapace without lateral teeth. First and second pairs of walking legs, at least in males, longer than the chelipeds 6

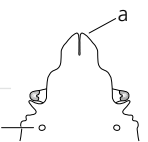
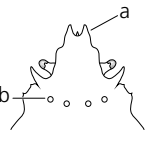
- 5. Frontens två tänder spetsigt trekantiga och med en V-formig öppning (a). Tänderna är ungefär lika långa som frontens bredd vid basen. En djup spalt finns mellan ögonhålans överkant och ögonhålstaggen (b) **Eurynome aspera korthornad knölkrabba s. 248**
- Frontens två tänder långa, smala och med V-formig öppning (a). Tänderna är längre än frontens bredd vid basen. Ögonhålans överkant sitter tätt mot ögonhålstaggen (b) **Eurynome spinosa långhornad knölkrabba s. 250**

- 6. Första paret gångben (a) något kraftigare och längre än efterföljande benpar och betydligt längre än klobenen. Ögonhålstagg (b) smal och utskjutande 7
- Första paret gångben (a) av samma utseende som efterföljande benpar och bara något längre än klobenen. Ögonhålstagg (b) bred och tillplattad 8

- 7. Frontens framskjutande tand öppet U-formigt kluven (a). Fyra trubbiga taggar (b) sitter på rad tvärs över ryggskölden bakom ögonhålstaggarna **Inachus dorsettensis långbent spindelkrabba s. 255**
- Frontens framskjutande tand slutet kluven, endast en smal sluten slits finns (a). Två trubbiga taggar (b) sitter på rad tvärs över ryggskölden bakom ögonhålstaggarna .. **Inachus phalangium smalnosig spindelkrabba s. 256**

- 5. Rostrum with two prominent, triangular projections separated by a V-shaped opening (a). Projections about as long as the basal width of rostrum. A deep gap present between the supraorbital eave and the postorbital spine (b) **Eurynome aspera** p. 248
- Rostrum with two prominent, triangular projections separated by a V-shaped opening (a). Projections longer than the basal width of rostrum. A small gap at most present between the supraorbital eave and the postorbital spine (b) **Eurynome spinosa** p. 250

- 6. First pair of walking legs (a) slightly larger than the following pair, and distinctly longer than the chelipeds. Postorbital spine slender and protruding (b) 7
- First pair of walking legs (a) of similar shape and length as the following pair, only slightly longer than the chelipeds. Postorbital spine (b) broad and flattened 8

- 7. Rostrum with U-shaped gap between projections (a). Four blunt spines in a transverse row across carapace behind the postorbital spines (b) **Inachus dorsettensis** p. 255
- Rostrum with a V-shaped gap or a narrow slit between projections (a). Two blunt spines in transverse row across carapace behind the postorbital spines (b) **Inachus phalangium** p. 256

Ebalia cranchii

Rundad rombkrabba

En liten krabba som främst kännetecknas av sin rombformiga, tydligt granulerade ryggsköld med rundade sidokanter och tydliga lober i bakkanten.

KÄNNETECKEN Ryggsköld upp till 1,1 cm lång och 1,1 cm bred. Kroppsfärgen är rödaktigt gul eller vit med mörkare röda fläckar. Ryggskölden smalnar av framtill och är tydligt rombformig, vanligen något längre än bred. Den är tydligt granulerad framtill, något mer fingranulerad baktill. Sidokanterna saknar tänder. Ryggsköldens främre och bakre sidokant möts ungefär mitt på eller strax bakom mitten av ryggskölden i en tydligt rundad vinkel. Översidan av ryggskölden har en svullen upphöjning på vardera sidan om mittlinjen och en baktill, samt en mindre åsliknande upphöjning längs mittlinjen framtill. Upphöjningarna är tydligare hos honan än hos hanen. Ryggskölden är uppdelad i två lober i bakkanten, tydligast hos hanen.

Fronten har ett par breda, låga, rundade lober. Ögat har ungefär samma diameter som ögonskaftet, vilket är kort och föga rörligt så att det inte kan fällas undan i skydd.

Klobenens saxklor är i stort sett likformiga, och båda är kraftiga och stora. Hanens kloben är tydligt

längre än ryggsköldens bredd, honans något kortare, merus har några få tydliga små knölar på de övre och undre kanterna. Alla gångben är kortare än klobenen och (bortsett från eventuella hår) släta utan taggar. Gångbenens dactylus är avsmalnande och spetsig, har runt tvärsnitt och är ungefär lika lång som propodus.

Buksidan är slät. Hos honan är bakkroppens segment 4–6 sammansmälta och orörliga. Hanens bakkropp är dubbelt så lång som bred och med segment 3–5 sammansmälta och orörliga.

Rundad rombkrabba är närmast lik kantig rombkrabba *Ebalia tumefacta*, men hos denna möts sidokanternas främre och bakre del oftast i en skarp vinkel. Kantig rombkrabba har även mer påfallande upphöjningar på ryggskölden. Den mer sällsynta arten vårtig rombkrabba *Ebalia tuberosa* har smalare bakkant på ryggskölden med mindre lober än rundad rombkrabba men har längre och smalare saxklor. Dessutom har vårtig rombkrabba mer tydligt framskjutande front. Arten *Ebalia granulosa*, som finns i Nordsjön och skulle kunna dyka upp i svenska vatten, skiljer sig från rundad rombkrabba genom att fronten har ett v-formigt hack, medan den är svagt inbuktande hos rundad rombkrabba. Dessutom har klobenens merus och propodus skarpa kanter hos *E. granulosa* medan de är rundade hos rundad rombkrabba.

LEVNADSSÄTT Rundad rombkrabba förekommer på sand- och skalgrusbottnar på 10–80 (110) meters djup, men också på sedimentbottnar där krabban under dagen gräver ner sig. Den kan också sitta gömd under stenar. Den pumpar friskt vatten över gälarna med de modifierade kanaler den har på undersidan av munapparaten. Honor med befruktade ägg under bakkroppen kan påträffas från maj till oktober.

UTBREDNING Rundad rombkrabba finns längs hela svenska västkusten och i stora delar av övriga Kattegatt och Skagerrak, men den har aldrig varit särskilt vanlig i svenska vatten. I övriga Europa är den känd från norska Vestlandet och sydkusten, Nordsjön och Brittiska öarna, och den finns söderut längs den europeiska atlantkusten till Senegal i Västafrika samt i hela Medelhavet.

NAMNGIVNING *Ebalia cranchii* Leach, 1817. Malacostraca Podophthalmata Britanniae; or descriptions of such British species of the Linnean genus *Cancer* as have their eyes elevated on footstalks: pl. 25. Etymologi: cranchii (lat.) = efter John Cranch (1785–1816), engelsk f.d. skomakare, senare zoolog, insamlare och vän till W.E. Leach. Cranch var som zoolog medlem i en expedition på floden Niger; expeditionens alla medlemmar insjuknade dock i tropisk feber och dog.

Ebalia tuberosa

Vårtig rombkrabba

En sällsynt art som främst kännetecknas av sin rombformiga, tydligt granulerade ryggsköld med rundad bakkant utan tydliga lober, och att fronten är tydligt framskjutande mellan ögonen.

KÄNNETECKEN Ryggsköld upp till 1,7 cm lång och 1,8 cm bred. Kroppsfärgen är rödorange på ryggskölden med mörkare prickar. Benen och bakkroppen har vita band och röda fläckar. Ryggskölden smalnar av framtill och är tydligt rombformig, ungefär lika lång som bred eller något bredare. Hela ryggskölden är tydligt granulerad, de små kornen kan ibland se ut som små pärlor strödda över ryggskölden. Sidokanterna saknar tänder. Översidan av ryggskölden har en svullen upphöjning som en ås längs mittlinjen och på vardera sidan om mittpunkten en mindre ås som vinklar lite snett bakåt till just bakom största bredden. Bakkanten är smal med små lober.

Fronten är tydligt framskjutande mellan ögonen och har svagt spetsiga ytterkanter. Ögat har ungefär samma diameter som ögonskaftet, som är kort och föga rörligt och som därmed inte kan fällas undan i skydd.

Klobenens båda saxklor är i stort sett likformiga, ofta långa och större och längre hos hanen än hos honan. Alla gångben är kortare än klobenen, efterhand kortare bakåt. De är slanka och saknar taggar. Dactylus är avsmalnande och spetsig med runt tvärsnitt och är ungefär lika lång som propodus.

Buksidan är slät. Hos honan är bakkroppen mycket bred och täcker hela den svagt konkava buken. Hos hanen är bakkroppen trekantig och mer än dubbelt så lång som bred. Hos båda könen är segment 3–6 sammansmälta och orörliga.

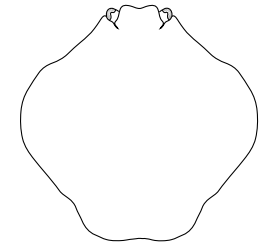
Vårtig rombkrabba är närmast lik kantig rombkrabba *Ebalia tumefacta* och rundad rombkrabba *E. cranchii*, vilka dock båda har kortare fingrar på saxklorna och inte lika tydligt framskjutande front. Kantig rombkrabba har inte lika tydligt granulerad ryggsköld. Hos rundad rombkrabba har ryggskölden rundare sidokanter och bredare bakkant med stora lober.

LEVNADSSÄTT Vårtig rombkrabba förekommer på strömsatta sand- och skalgrusbottnar på 20–150 (250) meters djup, där den gräver ner sig för att få skydd. Ofta sticker en del av ryggskölden upp, men den ser då bara ut som de små stenar och musselskal som ligger på botten. Krabban pumpar friskt vatten över gälarna med de modifierade kanaler den har på undersidan av

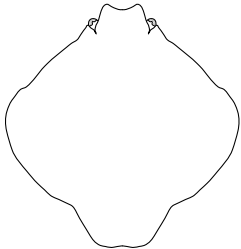
munapparaten. På natten går den på botten och söker föda, som utgörs av små ryggradslösa djur men också kadaver. Honor med befruktade ägg under bakkroppen har i svenska vatten bara påträffats i maj.

UTBREDNING Vårtig rombkrabba är sällsynt och på senare tid bara påträffad på några få platser längs den svenska västkusten, bl.a. Fladen (Kattegatt) och innanför Väderöarna (Skagerrak). I övriga Europa är arten känd från norska Vestlandet och sydkusten, Nordsjön och Brittiska öarna, och den finns söderut längs den europeiska atlantkusten till Senegal i Västafrika och i hela Medelhavet.

NAMNGIVNING *Ebalia tuberosa* (Pennant, 1777). Originalbeskrivning: *Cancer tuberosa*. Crustacea, Mollusca, Testacea: 8. Etymologi: tuberosus = med knölar; tuber (lat.) = knöl, utskott eller puckel; ändelsen -osus (lat.) = full av eller rik på; syftar på en knölig eller granulerad kropp som här också är upphöjd med pucklar tvärs över ryggskölden.

Ryggsköld

Ryggsköld

